

De volgende column verscheen op 4 mei 2005 op de opiniepagina van het tijdschrift Zorg en Welzijn

WMO en verkeersveiligheid

Maatschappelijk ondernemers staan deze tijd volop in de politieke en publieke belangstelling. Afgaand op de berichten in de media laten woningcorporaties hun huurders en woningzoekenden in de steek, geven zorginstellingen hun bewoners niet eens fatsoenlijk te eten en te drinken, vinden onderwijsinstellingen hun eigen organisatie belangrijker dan de studenten en smoren welzijnsinstellingen elk initiatief van burgers in de kiem.

Wie met de betrokken organisaties spreekt krijgt vaak een andere kant te horen: de overheid heeft zelf jarenlang ingezet op het bouwen van koopwoningen, zorgt voor een enorme bureaucrativering in het onderwijs en de zorg, bezuinigt waar ze maar kan en knijpt het welzijnswerk al jaren uit. Zij legt meer verantwoordelijkheid bij de burger, stimuleert de marktwerking en zoekt tegelijkertijd bijna wanhopig manieren om de relatie tussen burger en overheid te versterken.

Ondertussen zoekt de burger meer een meer een eigen weg. Wie wil en kan wacht echt niet meer op een indicatiebesluit om zelf een –tweede hands of design- rollator aan te schaffen. Vriendengroepen maken plannen om na de pensionering gezamenlijk te gaan wonen. Ouders regelen met PGB's huisvesting en zorg op maat voor hun kinderen met een verstandelijke of lichamelijke beperking. Ook de manier waarop burgers hun maatschappelijke betrokkenheid beleven is aan het veranderen. Uit de studie van Karin Vintgens blijkt een afname van het lidmaatschap van traditionele verenigingen en organisaties en een toename van do it your self-activisme.

Al met al zijn er veel aanwijzingen dat er sprake is van een fundamentele overgangsfase, waarin oude oplossingen en antwoorden niet meer voldoen. Vadertje verzorgingsstaat is al bijna met prepensioen. De maatschappelijke instellingen gaan "het huis uit" en worden zelfstandig(e ondernemers). De burger zoekt andere vormen van solidariteit en gemeenschapszin: steeds minder via algemene inkomensoverdracht, steeds meer via eigen keuzes over de inzet van beschikbaar kapitaal. En dat is niet alleen geld.

Het zal erom gaan spannen of de kwaliteit van de samenleving met deze ontwikkelingen gediend is. De wijze waarop alle betrokkenen omgaan met de aanstaande invoering van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning is wat dat betreft een goede testcase.

In de reacties van zowel gemeenten als maatschappelijke instellingen vallen nu al grote verschillen waar te nemen.

Er zijn gemeenten en maatschappelijk ondernemers die zich in hun reactie op de WMO vooral laten leiden door angst. Vanuit de daarbij behorende behoefte aan controle richt de aandacht zich vooral op risicoreductie via regelgeving. Het scenario is voorspelbaar: de gemeenten geven tenders uit en de aanbieders proberen met strategisch gedrag zoveel mogelijk diensten binnen te halen.

In dit scenario plaatst de lokale overheid zich –vaak onbewust- in een positie alsof alleen zij verantwoordelijk is voor de kwaliteit van de samenleving. Aanbieders van zorg- en welzijnsdiensten zijn dan niet veel meer dan uitvoerders van het beleid. Burgers worden gedegradeerd tot consumenten van wonen, zorg en welzijn.

Zo blijft niet alleen veel talent onbenut. Het valt ook te verwachten dat op niet al te lange termijn het budget onvoldoende zal zijn om de groeiende vraag te financieren. De gevolgen laten zich raden. De burgers, en met name degenen in een kwetsbare positie, worden de dupe. Hogere eigen bijdragen, verminderde kwaliteit van dienstverlening en beperking van de mogelijkheden om (te leren) zelf het leven vorm te geven. Een vicieuze cirkel waarin overheid en maatschappelijke organisaties zich nog verder van de burgers verwijderen.

We zien ook gemeenten en maatschappelijke organisaties die een heel andere houding aannemen. Ze staan op het standpunt dat ieder een eigen bijdrage kan leveren aan de kwaliteit van de samenleving: burgers, vrijwilligersorganisaties, maatschappelijk ondernemingen, bedrijfsleven en gemeenten. Dat vraagt naast erkenning van eigen mogelijkheden en beperkingen om respect en aanmoediging, soms om uitdaging, vaak om afstemming op een gemeenschappelijke visie.

In zo'n scenario zullen de verschillende betrokkenen ongetwijfeld tegen elkaar aan schuren. De spanning die dat veroorzaakt kan ertoe leiden dat er nieuwe en creatieve oplossingen voor bestaande problemen wordt gevonden, die oude tegenstellingen overstijgen. Het maakt ook de weg vrij voor bijdragen van partners die niet afhankelijk zijn van gemeentelijke financiële bijdragen, zoals het bedrijfsleven, onderwijsinstellingen en woningcorporaties. Op deze wijze komt veel meer (menselijk) kapitaal beschikbaar. Dat komt de samenleving als geheel en de mensen in kwetsbare posities ten goede.

Controle opgeven en ruimte maken voor nieuwe wegen, het is misschien even wennen. Maar dat is het voorstel van de Friese verkeersdeskundige Hans Monderman ook. De meest gangbare opvatting over het vergroten van de verkeersveiligheid is het stellen van strakke regels en intensieve controle. Op basis van uitgebreid onderzoek pleit Monderman er juist voor om de verkeersveiligheid te vergroten door de meeste borden, fietspaden en stoplichten weg te halen. Zo krijgen we weer meer oog voor elkaar en de omgeving.

Ir. R.P. Bos,
expert op het gebied van stedelijke- en sociale vraagstukken en wonen, welzijn en zorg

Psychosynthese adviesgroep
voor leiderschapsontwikkeling, visie- en organisatieontwikkeling, interim-management, creatieve samenwerkingsrelaties en training en opleiding

Biltstraat 200 3572 BS Utrecht T 030 271 03 13 M 06 261 32 746

E rpbos@psychosyntheseadviesgroep.nl

W www.ppsychosyntheseadviesgroep.nl